Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: Vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi (PL 32)

Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilun lausunto

Yleistä

Hallituksen tavoitteena on, että vuosikymmenen puolivälissä työllisyysaste on 75 %. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää. Tavoitteena on muun muassa työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle.

Osaavan työvoiman saatavuus ja toisaalta heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämisen toimet ovat työvoimapolitiikan keskiössä. Hallinnonala uudistaa toimintatapojaan ja edistää työllistymistä, työmarkkinoiden kohtaantoa sekä yritysten toimintamahdollisuuksia ensisijaisesti digitaalisilla ratkaisuilla. Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan tarkasti huomioon politiikan toteutuksessa.

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli (Poma-malli 70 M€)

Pohjoismaisella mallilla haetaan työnhakijaa kannustavampia ratkaisuja sekä pyritään kohdentamaan palveluita nykyistä tehokkaammin. Uusi, tiivis palveluprosessi, työnhaun alkuun panostaminen ja valinnanvapaus, työnhakijoille tarjottava yksilöllinen, ennaltaehkäisevä tuki sekä nopeampi ohjautuminen avoimille työmarkkinoille ja tarvelähtöisiin palveluihin edistävät työllistymistä tehokkaasti, jos asiakkaiden palvelutarpeisiin pystytään reagoimaan riittävän kattavasti.

Nyt esitetty 70 M€ pohjoismaisen mallin toimeenpanoon on kuitenkin selvästi alimitoitettu. Yksilöllistä, asiakkaan tarpeisiin vastaavaa valmennusta on kyettävä resursoimaan siten, että maksimiasiakasmäärä voisi olla suuruusluokkaa 100 työnhakijaa valmentajaa kohden. Varsinkin suurissa kaupungeissa ja erityisesti Lahden tyyppisessä vahvasti rakenteellisen työttömyyden kaupungissa kuntakokeiluun osoitettu ja nyt esilläolevassa ehdotuksessa osoitettava lisäresurssi on tavoitteisiin nähden riittämätön.

Resurssit alueiden tarpeiden mukaisesti

Eri alueiden tilanteet ovat huomattavan erilaisia työttömyyden kokonaiskuvan suhteen, joten esimerkiksi vaikeasti työllistyvien ja pitkään työttömänä olleiden osuudet kaikista työttömistä tulee ottaa huomioon resursoinnissa alueiden välillä. Asiakasmäärän lisäksi vaikuttavan työllisyydenhoidon edellytys on asiakaskunnan tosiasiallisten palvelutarpeiden huomiointi.

Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan täysimääräinen työnhakuvelvollisuus asetettaisiin noin 60 %:lle työnhakijoista ja noin 10 %:lle velvoitetta ei asetettaisi. Tästä poiketen voi ennakoida, että esitetyt prosenttiosuudet vaihtelevat eri alueiden välillä suurestikin, joten vaikeasti työllistyvien osuus kaikista työnhakijoista tulee ottaa huomioon resurssien suuntaamisessa eri alueille.

Työllisyyden kuntakokeiluihin sekä nyt esitettyihin lisäresursseihin osoitettavat henkilöstömäärät ovat riittämättömät kaikissa kunnissa, mutta kriittiseksi tilanne muuttuu erityisesti suurissa kaupungeissa, joten resurssoinnin osalta tarvitaan ehdottomasti uudelleenarviointia. Resursoinnissa tulee muistaa yksilövalmennuksellisen realistiset toteutumismahdollisuudet työttömyystilanne ja työnhakija-asiakkaiden työmarkkina-asema huomioiden.

TE-Digi

TE-hallinnon URA-asiakashallintajärjestelmän uudistaminen on tarpeellinen muutos, jolta muun muassa kuntakokeiluhenkilöstö voi odottaa merkittävää parannusta järjestelmän käytettävyyteen.

Verkkopalveluiden painotus eri asiakasryhmissä toimii niiden osalta, jotka ovat omatoimisia työnhaussaan ja/tai joilla on vaadittu tietotekninen osaaminen. Suurella osalla työnhakija-asiakkaista on kuitenkin niin merkittäviä puutteita digiosaamisessaan, ettei voida olettaa työnhakijan itsenäisen toiminnan olevan realistinen vaihtoehto.

Näiden työnhakijoiden jatkaessa asiointiaan perinteiseen tapaan, viranomaisten hallinnollisen työn määrä lisääntyy. Ensisijainen edellytys tietojärjestelmille on siis helppokäyttöisyys ja riittävä henkilökohtainen tuki myös työnhakija- ja työnantaja-asiakkaan näkökulmista.

Laaja-alaisesti on huomioitava työllisyydenhoidon kentän digitalisoituminen ja tietojen sujuvan siirron mahdollistaminen työnhakijan ja työnantajan eduksi. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään muutenkin keventämään erilaisia lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla ja sama joustavuus tulee huomioida työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia ratkottaessa.

Ekosysteemin selkeän työjaon ja tehokkuuden turvaamiseksi julkisen vallan tarjoamalle palvelualustalle on syytä luoda toimintamahdollisuuksia myös työllisyydenhoidon palveluntuottajille niin yksityisellä kuin kolmannella sektorilla, jotka usein ovat olennainen osa työnhakijan työllistymispolkua.

Ohjaamot

Ohjaamotoiminnan vahvistamiseksi otetaan käyttöön kannustinmalli, jonka kautta kunnat voivat hakea valtionavustusta henkilöstön palkkakuluihin. Tämä on kannatettava lisäresurssi kehitettäessä Ohjaamoiden moniammatillista palvelukykyä. Tässäkin digitalisaatiotavoitteita määriteltäessä tulee huomioida riittävän digituen mahdollisuus niille nuorille, joille se on tarpeen palvelun saavutettavuuden näkökulmasta.

Työvoimakoulutus

Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen. Työmarkkinoita tuetaan tarjoamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämispalveluja.

Osaavan työvoiman saatavuutta edistetään parhaiten työnhakijoiden osaamista päivittämällä, mutta koulutusvolyymin lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää koulutuksen tosiasialliseen vaikuttavuuteen ja aitoon työelämälähtöisyyteen.

Lisäksi koulutusten reunaehtoja on syytä väljentää työmarkkinoiden tarpeita paremmin vastaaviksi. Tässä yhteydessä on erityisesti luotava uusia kannustimia työnhakijoiden ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden helpottamiseksi, ja siten yhtenä tärkeänä osaratkaisuna työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan työllisyydenhoidon kokonaismallissa tulee hakea uusia innovaatioita sekä edellyttää nykyistä vahvemmin ennaltaehkäisyn ja vaikuttavuuden näkökulmia. Samalla näille toimille on turvattava riittävät resurssit TE-uudistusten onnistumisen edellytyksenä.